

Цивільне право та процес, господарське право та процес, сімейне право, міжнародне приватне право

МОВА СУДОВИХ АКТІВ

Шестакова С.О., канд.філол.наук, доцент

Судова система України, подолавши складний шлях становлення і розвитку, виявила, крім багатьох проблем, пов'язаних із посиленням судової влади, і необхідність забезпечення ясності й доступності мови правосуддя. Це повинно досягатися не тільки через застосування організаційних заходів, але й через грамотний і доступний виклад судових актів, що постановляються.

Питання мови і стилю викладу актів судової влади були предметом наукової уваги таких українських і зарубіжних дослідників, як Н. О. Батуріна, Д. А. Керімов, А. В. Красницька, О. В. Кот, О. В. Малишкін, В. Д. Найфлейш, С. В. Поленіна та інших. Проте на сьогодні існують суперечності у визначенні поняття «судовий акт», у змісті вимог до судового акта як процесуального документа стосовно його правової культури і мови викладу.

Згідно зі ст. 258. ЦПК України судовими рішеннями є: 1) ухвали; 2) рішення; 3) постанови; 4) судові накази. Відповідно до ст. 241 КАС судовими рішеннями є: 1) ухвали; 2) рішення; 3) постанови. Ідентичні види судових рішень визначені у ст. 232 ГПК України.

Як бачимо, з одного боку, у законодавстві термін «судове рішення» вживається як узагальнювальне поняття для всіх актів правосуддя, які ухвалюються судом в порядку цивільного, господарського чи адміністративного судочинства, з іншого – як процесуальний документ, яким закінчується розгляд справи та вирішується по суті матеріально-правовий спір між сторонами судового процесу в порядку позовного провадження, або питання, поставлене перед судом у порядку окремого провадження.

З огляду на це, ми вважаємо справедливою думку О.В.Кота, який на підставі аналізу процесуальних актів і наукової літератури пропонує замість

термінів «судове рішення», «ухвала», «наказ» вживати термін «судовий акт», який дозволить уніфікувати визначення родового поняття всіх актів органів судової влади незалежно від форми судочинства (конституційного, адміністративного, господарського, цивільного чи кримінального) [1, с.9].

Відповідно до ст.10 Конституції України державною мовою в Україні є українська мова [2]. Згідно зі ст. 14 Закону України «Про засади державної мовної політики» «судочинство в Україні у цивільних, господарських, адміністративних і кримінальних справах здійснюється державною мовою.... Професійний суддя повинен володіти державною мовою.... Слідчі і судові документи складаються державною мовою...» [3]. З огляду на це будь-яке порушення норм сучасної української літературної мови під час складання судових актів, навіть порушення правил орфографії чи пунктуації, є прямим порушенням Конституції України та законів України. Проте аналіз судових актів, постановлених судами Сумської області (дані Єдиного державного реєстру судових рішень), виявив наявність у них численних мовних помилок.

Згідно зі ст. 243 ГПК України, ст. 269 ЦПК України, ст. 253 КАС України України суд може з власної ініціативи або за заявою осіб, які беруть участь у справі, виправити допущені в судовому рішенні описки чи арифметичні помилки. Незважаючи на те, що описки і граматичні помилки здебільшого не спотворюють текст судового рішення, не призводять до його неправильного сприйняття (крім помилок у власних назвах): неправильне розташування розділових знаків, неправильні відмінки слів, неправильне написання слів, застосування русизмів та діалектизмів, слід завжди враховувати той факт, що до судових актів висуваються особливі вимоги. На нашу думку, навіть якщо судовий акт є законним і обґрунтованим, але за формою не відповідає загальноприйнятим вимогам до документів загалом (незрозумілий, неналежно оформлений, з помилками, виправленнями тощо), він не має виховного і превентивного значення, крім того не додає авторитету судді й судовій системі в цілому.

Аналіз судових актів судів Сумської області засвідчує наявність таких типів помилок:

1) Граматичні:

- неправильна побудова словосполучень: *Згідно ч. 9 ст. 336 КПК України; Згідно повідомлення Начальника Львівської УВП; у відповідності до ст. ст. 384, 385 КК України;*

- неправильне вживання прийменників: *розпорядчі функції по розподілу державних коштів; будівельних робіт по об'єктах;*

- порушення правил узгодження: *по кримінальному провадженні № 12017200440004081; для розгляду кримінального провадження внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань 11.08.2014; рішення сесії Кролевецької міської ради від 28 вересня 2006 року фактично припинило та заборонило займатися йому підприємницькою діяльністю; близько 11:30 години;*

- неправильне визначення роду: *Яка ступінь тяжкості тілесних ушкоджень?*

2) Орфографічні: *визнаний винуватим у предявленому йому обвинуваченні; в тому числі на об'єкті; вище зазначеними суб'єктами, у продовж 2018-2019рр. тощо.*

3) Лексичні:

- русизми: *у виді обмеження волі; зі своєї сторони в період дії договору оренди; не відносяться до умови зміни, припинення і розірвання договору; обустроєння благоустрою;*

- розмовні слова: *розрахункового корінця у сумі 31373,26 грн. тощо.*

4) Синтаксичні: *Призначити у кримінальному провадженні № 12018200440004350 експертизу наркотичних засобів психотропних речовин та їх аналогів та прекурсорів.*

5) Логічні (вживання складних для сприйняття речень, порушення порядку побудови фраз тощо): *Крім того, ст.141 ЗК України визначений перелік підстав для припинення права користування земельною ділянкою,*

серед яких: - вилучення земельної ділянки має у випадках, коли це необхідно для суспільних та інших потреб, а дана земельна ділянка потрібна для обустроєння благоустрою м.Кролевець - площі Свободи для масового відпочинку мешканців м.Кролевець.

Проте слід зазначити, що судовий акт – це суворий офіційний документ і його постановлення – достатньо складний процес, який вимагає серйозної праці і зосередженості. Тільки бездоганне знання законів, ретельна досудова підготовка і постійна робота над підвищенням рівня професійної, зокрема й мовної майстерності, дозволять виносити правильні за змістом і бездоганні за формою судові акти.

Без сумніву, від кожного судового акта, який проголошується від імені держави, громадяни очікують, що він буде не тільки законним, обґрунтованим і справедливим, а й грамотним, логічним, зрозумілим. Правильне оформлення і грамотний виклад судового акта є показником рівня культури суддів і поваги до учасників процесу. Недоліки судового акта знижують авторитет судової влади і створюють враження про відсутність належної кваліфікації в суддів.

Використана література:

1. Кот О. В. Судові акти в господарському процесі України: Автореф.дис....канд.юрид.наук (12.00.04). Київ, 2011. 23 с.
2. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 15.03.2019).
3. Про засади державної мовної політики: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 23. ст.218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17> (дата звернення 15.03.2019).